

EUS FELLES SIKKERHET- OG FORSVARSPOLITIKK



HVA ER EUS FELLES SIKKERHET- OG FORSVARSPOLITIKK (CSDP)?



Den felles sikkerhet- og forsvarspolitikken ble startet i 1999, og formalisert i Lisboa-traktaten i 2009.

Samarbeidet ledes av Unionens høyrepresentant for utenriks og sikkerhetssaker, og er en del av EUs felles utenriks og sikkerhetspolitikk. Formålet er et felles rammeverk for forsvar av EUs medlemsland i samarbeid med NATO.

Av spesiell betydning er artikkel 42 (7) i Traktaten for Den europeiske union, som åpner for bruk av militære og sivile operasjoner for å forhindre krig, gjenopprette fred eller styrke internasjonal sikkerhet.

Artikkelen fastslår også prinsippet om *kollektiv sikkerhet*, gjennom en forpliktelse for alle medlemsland til støtte et medlemsland som utsettes for væpnet aggresjon "med alle midler de har til rådighet"

Moderne sikkerhetspolitikk er mer enn bare tradisjonelle politiske løsninger som militære operasjoner eller konvensjonell konfliktføring. De siste årene har dette samarbeidet skutt fart grunnet store endringene i trusselbilde, og har ført til at EU ønsker å være i stand til å ta større ansvar for egen sikkerhet.

EU har derfor utviklet flere omfattende avtaler på andre potensielle sikkerhetsutfordringer som energiavhengighet, cybersikkerhet, internasjonal spionasje, og terrorisme.

PERMANENT STRUKTURERT FORSVARSSAMARBEID

Innenfor CSDP har de fleste medlemsland i tillegg undertegnet avtalen Permanent Strukturert Samarbeid (PESCO).

PESCO ble startet i 2017, og er et mer dyptgående og praktisk orientert samarbeid mellom EU-landene. Hovedformålet er å bygge et felles rammeverk for operative enheter, for med det å øke og utvide forsvar og responsevnen i CSDP-operasjoner.

PESCO har i dag over 60 aktive programmer.

Et av de viktigste prosjektene er "militær mobilitet", hvor også Norge, USA og Canada deltar, og som har til hensikt å styrke kapasiteten for fremføring av forsyninger fra Nord-Amerika gjennom Europa i krise og krig.

EUS FORSVARSFOND (EDF)

EDF er et fond for å finansiere og koordinere felles sikkerhetsprosjekter i EU.

Fondet skal sikre innovasjon og utvikling i forsvarsteknologi i Europa, og videre finansiere forsvarsrelatert forskning og militært kapabilitetssamarbeid mellom EU-landene.

EDF ble tilført 8 milliarder euro fra EU-budsjettet, med mål om å gjøre EU til en av de tre største investorene i forsvar og sikkerhet i Europa.

Norge deltar i fondet, som eneste tredjeland, gjennom EØS-avtalen. Dette har vært veldig viktig for utviklingen av bl.a norsk cyberforsvar.

PERSONELL OG OPERASJONER

Hvilke oppgaver EU kan utføre, de såkalte "Petersberg-operasjonene", omfatter fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner. CSDP består i dag av 13 overordnede programmer og institusjoner, med mer enn 1,5 millioner mennesker involvert i det utøvende og administrative arbeidet.

Siden 2003 har EU har stått for 36 internasjonale operasjoner i Europa, Afrika og Asia. De fleste av disse har vært sivile. Norge har bidratt til i alt 9 sivile og tre militære CSDP-operasjoner. De tre militære bidragene fant sted mellom 2003 og 2010.

Norge bidro i tillegg ved tre anledninger sammen med Finland og Sverige mellom 2008 og 2015 til EUs beredskapsstyrke EU Battle Groups. Styrken ble aldri deployert, og er nå nedlagt.





SAMARBEID EU OG NATO



De fleste medlemsland i EU er også medlemmer av NATO.

I henhold til Lisboa-traktaten skal NATOs beslutningsorganer ha forrang i forsvar- og sikkerhetsspørsmål for de statene som er medlem av begge organisasjoner.

Etter finsk og svensk inntreden i NATO, vil EU-landene som ikke er medlem av NATO omfatte Irland, Kypros, Malta og Østerrike.

Samarbeidet mellom EU og NATO har gjennomgått en omfattende utvikling de senere år. Av spesiell betydning var felleserklæringen undertegnet av presidenten for Det Europæiske råd (DER), presidenten for Europakommisjonen og NATOs generalsekretær i juli 2016. Denne erklæringen utgjør grunnlaget for et utvidet strategisk samarbeid mellom de to organisasjonene. Nye samarbeidserklæringer ble undertegnet i 2018 og i januar 2023.

Samarbeidet inkluderer blant annet:

- Operativt militært samarbeid
- Forsvar av kritisk infrastruktur
- Hindre utenlandsk manipulasjon av informasjon
- Romfart og romsikkerhet
- Kontraterror

I tillegg har EUs og NATOs sivile og militære staber utviklet et tett samarbeid for koordinering av felles oppgaver. EUs militære stab (EUMS) har siden 2020 hatt et apparat for både militær og sivil krisehåndtering, og førstnevnte har nå ansvar for å lede mindre CSDP-operasjoner. I motsetning til NATO har EU imidlertid ingen egen militær kommandostruktur, da dette anses ivaretatt av NATOs eksisterende kapasiteter.

EU har likevel større planer om videreutvikling de neste årene. Gjennom et eget program kalt **EUs Strategiske kompass**, skal EU etablere seg som en større og mer omfattende internasjonal aktør.

NORSK FORSVARSSAMARBEID MED EU

Tradisjonelt har Norge hatt et godt samarbeid med EU om forsvarspolitik, ikke minst gjennom vårt eget medlemskap i NATO. Norge er et av landene som har tette samarbeid med EU av alle ikke-medlemsland.

Sikkerhet og forsvar er i utgangspunktet ikke en del av EØS-avtalen, men den norske utenriksministeren møter sin EU-motpart minst to ganger i året til formelle samtaler. Det finner også sted jevnlig møter på embetsnivå mellom forsvarsdepartementet og EUs institusjoner.

Norge har siden 2006 hatt en samarbeidsavtale ("Administrative Agreement") og et omfattende samarbeid med Det europeiske forsvarsbyrå (European Defence Agency (EDA)). EDA er ansvarlig for felles kapabilitetsutvikling og forsvarsrelatert forskning i EU.

Det er derimot økende bekymring for Norges posisjon i samarbeidet vil bli begrenset fremover. Norge er snart det eneste nordiske landet, med unntak av Island som ikke har noen forsvarsmakt, som ikke er medlem av både EU og NATO.

Hva er EUs Strategiske Kompass?

I mars 2022 vedtok EU Det strategiske kompass. Dette er en bred politisk plattform hvis mål det er å ytterligere styrke EU-statenes sikkerhets- og forsvarspolitik innen 2030. Plattformen er strukturert rundt fire hovedpilare:

Handle: EU skal etablere egne responsgrupper, holde egne militærøvelser på land og til sjøs, utvide militær mobilitet, og styrke CSDP.

Sikre: Videreutvikle etterretningstjenesten, styrke cybersikkerhet og cyberforsvaret i unionen, og utvikle en egen EU romstrategi for sikkerhet og forsvar.

Investere: Øke de generelle investeringene til hver stats forsvar, øke bevilgninger til utvikling og innovasjon av ny forsvarsteknologi, og gjøre seg mindre avhengig av ekstern industri.

Partnere: Styrke samarbeidet med strategiske partnere som NATO, FN, og regionale organisasjoner, øke antallet bilaterale avtaler med tredjeland, promotere til økt deltagelse i CDSP operasjoner.

